

#beCircular

Annual Meeting 2017

SAMENVATTING – OCHTEND SESSIES

Op dinsdag 12 september 2017 hebben ongeveer 300 deelnemers bijgedragen aan de BeCircular Annual Meeting 2017. 50 sprekers uit Brussel en Europa deelden hierbij hun ervaring omtrent circulaire economie met het publiek.

Het symposium was de ideale gelegenheid om te reflecteren over de circulaire economie en om verschillende soorten actoren samen te brengen die dagdagelijks een bijdrage leveren om de economie meer circulair te maken.

De debatten waren verrijkend en hebben toegelaten om de pistes te identificeren waar vooruitgang kan gecreëerd worden, alsook om contacten te leggen voor toekomstige samenwerkingen.

Hierbij kan u de samenvatting terugvinden van de presentaties en discussies van de BeCircular Annual Meeting 2017.

BE CIRCULAR C'EST DU CONCRET

1) DE BEBOUWDE OMGEVING: DE BOUWSECTOR

Speakers :

Isabelle SOBOTKA (Coördinator van het thema Gebouwen van het programma BeCircular, Leefmilieu Brussel)

Lionel BILLIET en **Maarten GIELEN** (Medewerkers, Rotor)

Benjamin CADRANEL (Administrateur-generaal, Citydev.brussels)

Marie-Hélène BORIE (Directrice van de Afdeling Erfgoed en Architectuur, stad Parijs, Frankrijk)

Julien CHOPPIN (Architect en medeoprichter 'Encore Heureux': collectief van architecten, Frankrijk)

De bouwsector is met meer dan 12.000 ondernemingen en meer dan 20.000 werknemers een zeer belangrijke sector in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Daarnaast consumeert de sector ongeveer 1/3 van alle inkomende grondstoffen en is de sector eveneens verantwoordelijk voor 1/3 van alle uitstroom van afval/materialen (en het verbruik van 70 % van de energie in het BHG). Ongeveer 80% van de stock aan materialen in Brussel is verwerkt in gebouwen, gebouwen die zelf ook grondstoffen verbruiken voor onder meer verwarming. De sector is bijgevolg essentieel in het kader van de circulaire economie, gelet op de afhankelijkheid van Brussel op het gebied van grondstoffen en afvalbeheer. Het gaat er dus om goed gebruik te maken van wat zich reeds ter plaatse bevindt.

Het Brussels Gewest bevindt zich internationaal in de top van het peloton wat betreft het hergebruik van bouwmaterialen. De verschillende overheidsadministraties in Brussel werken samen om de initiatieven te ondersteunen die hierop inzetten. Zo neemt de overheid maatregelen om de transitie van de bouwbedrijven naar een circulaire economie te ondersteunen, waaronder:

- Werken aan de overheidsopdrachten

- Het inzetten op vormingen zodat de sector de juiste competenties kan verwerven via onder meer proefprojecten in scholen
- Het inzetten op innovatie, waarbij gefocust wordt op innovatieve bouwerven (oa via beCircular)
- Het vormen van ondernemingen voor het inschrijven op openbare aanbestedingen.

Samen met de sector heeft de overheid een visie ontwikkeld om ernaar te streven om tegen 2025 geen afval meer te creëren op bouwerven. Dit is onder meer mogelijk door de constructie van gebouwen die aanpasbaar zijn aan verschillende noden en ontmanteling toelaten. Dit moet op termijn een concurrentievoordeel bieden voor de Brusselse bouwbedrijven, met als resultaat een sterke lokale economie en de ontwikkeling van nieuwe jobs.

3

In de bouwsector zijn de voorbije jaren meerdere succesvolle initiatieven ontstaan met betrekking tot circulaire economie. Zo richt de organisatie Rotor zich op onderzoek en design in relatie tot het hergebruik van bouwmaterialen. Met Rotor DC willen ze via een reeks diensten het hergebruik van bouwmaterialen uit grootschalige bouwprojecten ondersteunen. Ook de publieke speler Citydev zet in op circulaire economie, onder meer door het streven naar een optimaal gebruik van de bestaande gebouwen. Daarnaast wordt er met het project Tivoli een duurzame stadswijk gebouwd met ongeveer 400 wooneenheden. Hierbij wordt onder meer het oude Belgacom-gebouw bewaard, wordt een wasruimte bevoorrad met gerecycleerd water, worden fotovoltaïsche zonnepanelen geplaatst en is er een dakserre voorzien waarmee een deel van de voeding van de bewoners kan gegenereerd worden. Ter plaatse bevindt zich ook Greenbizz, een incubator voor bedrijven die actief zijn in de CE. In het ideale geval wordt het afval van de ene de grondstof voor de andere.!

In Parijs beheert de afdeling Erfgoed en Architectuur niet minder dan 3600 gebouwen. Zij proberen op circulaire economie in te zetten op verschillende manieren

- Het opleiden en motiveren van de eigen medewerkers die kleinere interventies organiseren in de vele gebouwen, zodat zij de principes van circulaire economie in hun achterhoofd houden bij het nemen van beslissingen.
- Het inzetten op grotere projecten waarbij gebruik gemaakt wordt van hergebruikte materialen. Een voorbeeld hiervan is het 'Pavillon Circulaire' dat in 2015 in Parijs is gebouwd en waarbij vertrokken is van materialen die op andere bouwerven voorhanden waren en waar een tentoonstelling "matière grise" loopt.
- Er is ook een platform voor uitwisselingen rond hergebruik van afgegraven aarde, werk aan de normen.

Een belemmering die in Frankrijk wordt ervaren bij het inzetten op circulaire economie bij bouwerven is het feit dat de controleorganismen op dit ogenblik nog niet mee zijn met de thematiek.

Encore Heureux, een architectenbureau uit Parijs, heeft enkele van hun projecten voorgesteld waarbij de principes van de circulaire economie zijn geïntegreerd, waaronder de bouw van het 'Pavillon Circulaire' in het kader van de COP21.

2) HANDEL

Speakers :

Julie BAUDICHAU (Coördinator van het thema Handel van het Gewestelijk Programma voor Circulaire Economie, Gewestelijk Handelsagentschap, Atrium.Brussels)

Aurélien AMAZ (Oprichter Roots (winnaar BeCircular 2016))

Sophie VERCRUYSSSE (Oprichter Happinest (winnaar OpenSoon 2016))

Clare OLLERENSHAW (Manager Circulaire Economie bij London Waste and Recycling Board (LWRB), VK)

Handel is de derde economische sector in Brussel. De sector omvat meer dan 21.000 handelszaken in Brussel, met een zeer grote verscheidenheid. De sector vormt mee de identiteit van Brussel doordat het contacten creëert tussen de verschillende buurtbewoners. Daarnaast creëert de sector jobs die niet delokaliseerbaar zijn. De sector ondervindt heel wat concurrentie van shopping centra in de rand en onlinehandel. Het Gewest zet via Atrium in op handelszaken via onder meer volgende maatregelen:

- Coaching van startende handelszaken
- De projectoproep OpenSoon, waarbij bijkomend budget beschikbaar is indien het project een link heeft met circulaire economie
- Het uittesten van nieuwe concepten via de pop-upwinkel L'Auberge Espagnole
- Het ondersteunen van de zichtbaarheid van handelszaken

Er zijn in het Brussels Gewest reeds verschillende succesvolle initiatieven ontstaan. De winkel Roots verkoopt producten die rechtstreeks van producenten in de buurt van Brussel worden aangekocht. De producten worden in bulk verkocht of in flessen met een statiegeldsysteem, zodat verpakkingsafval wordt vermeden. Er wordt ook gekeken naar mogelijkheden om het organisch afval van de klanten opnieuw naar de producenten te brengen voor compostering. De kledingwinkel Happinest verkoopt kwaliteitsvolle tweedehandse merkklédij en heeft als doel een coöperatieve met sociaal oogmerk te worden. Ze kregen hulp en begeleiding bij de opstart. Algemeen gezien zijn de grootste problemen bij het opstarten van een activiteit de beschikbare tijd, de ruimte en het aantrekken van klanten.

In Londen tracht de London Waste and Recycling Board vanaf de opstart van de activiteiten van KMO's in te zetten op coaching omtrent circulaire economie. De Circular Economy roadmap zet in op de bouw, textiel, plastics, voeding en elektrische componenten. Er zijn reeds verschillende projecten gelanceerd waaronder:

- Een Foodsave project voor het vermijden van voedselafval
- Het project Growup Urban farms waarbij met aquacultuur zowel vissen als groenten geteeld worden
- De ontwikkeling van een digitaal hergebruikplatform Globechain
- Premier sustain : een centrum voor herstelling en hergebruik van producten en voor recyclage van materialen

3) GROND- EN AFVALSTOFFEN: DE KRINGLOOPECONOMIE

Speakers :

Nicolas SCHERRIER (Coördinator van het thema Grond- en Afvalstoffen, Leefmilieu Brussel)

Olivier BOSTEELS (Coördinator Circulaire Economie Net Brussel)

Nicolas LAMBILLON (Projectbeheerder Recy-K, Net Brussel)

Emmanuel MOSSAY (Business Developer, FEBRAP)

Cédric SLEGERS (Adjunct-directeur van de Belgische federatie van afvalinzamelaars, Go4Circle)

Louise McGREGOR (Circular Economy officer, ZeroWasteScotland, VK)

Jim McNULTY (Development Director, Restructa, VK)

De nuttige aanwending van afval is een centraal principe van de circulaire economie. Hierbij worden onder meer jobs gecreëerd voor een lokaal en kwetsbaar publiek. Het beheer van grondstoffen moeten prioriteit krijgen en vanaf de productie van goederen (eco design) moet worden nagedacht over de toekomst van de producten (hergebruik, recyclage, nuttige aanwending).

Alle economische sectoren en de huishoudens creëren afval. Dit maakt het uitdagend om een gestructureerde aanpak te ontwikkelen voor het inzetten van de verschillende afvalstromen in een kringlooeconomie. In Brussel is er grote bereidheid tussen de verschillende ministers om hierop in te zetten, wat resulteert in een gecoördineerde beleid. Het GPCE bevat 24 maatregelen rond Grond- en Afvalstoffen die betrekking hebben op alle stromen (textiel, AEEA, tapijttegels, grof vuil, ...) maar ook op de functionaliteitseconomie, opleiding, toegang tot de hulpbronnen, ...

Voor het aanpakken van de afvalproblematiek is ook een gedragswijziging nodig. Daarnaast creëert de selectieve ophaling van afval in een stedelijke omgeving ook uitdagingen wat betreft de logistiek. De grootste rem is de hoge kostprijs van de verwerking (logistiek + personeel). Het GPCE is een soort van laboratorium van initiatieven, maar het zou zonde zijn te blijven steken in de planningsfase, er is een wetgevende kader nodig om het plan concreet vorm te geven.

Er zijn in het Brussels gewest reeds verschillende succesvolle initiatieven ontstaan. Zo zet FEBRAP, de Brusselse Federatie voor ondernemingen die aangepast werk aanbieden, in op de valorisatie van elektronisch afval. Op dit ogenblik wordt veel elektronisch afval vermalen, terwijl er nog vaak componenten in aanwezig zijn die herbruikbaar zijn. Het voorbereiding van de hergebruiksfase van goederen, evenals de inschakeling van sociale werknemers (mensen met een beperking in dit geval) zijn mee opgenomen in het identificatie- en sorteerproject voor AEEA dat als doel zal hebben een "materialotheek" op te richten. Daarnaast is met Recy-K een centrum gecreëerd dat focust op hergebruik van materialen.

In Schotland bouwt het beleid rond circulaire economie voort op het afvalbeleid en is dit ondergebracht bij ZeroWasteScotland. De Schotse strategie rond circulaire economie zet onder meer in op een stimulering van

circulaire economie bij KMO's via de sectorfederaties. Daarnaast is ook een investeringsfonds rond circulaire economie opgericht. Het Schotse project Restructa zet in op de recyclage van CRT glas van beeldschermen.

PANEL - DE CIRCULAIRE ECONOMIE HIER, ELDERS, SAMEN

Intervenants :

Julien DUMONT (Raadgever Circulaire Economie en Afval voor het Kabinet van de Brusselse Minister voor Leefmilieu en Energie)

Antoinette GUHL (adjunct-burgemeester van Parijs, bevoegd voor Sociale en Solidaire Economie, Sociale Innovatie en Circulaire Economie, Frankrijk)

Louise McGREGOR (Circular Economy Officer, ZeroWasteScotland, VK)

Clare OLLERENSHAW (manager Circulaire Economie bij London Waste and Recycling Board (LWRB), VK)

Annerieke DOUMA (director Program & Business Development bij Circle Economy, Nederland)

Het doel van het beleid inzake circulaire economie moet zijn om alle burgers te betrekken. In Brussel zijn de maatregelen van het Gewestelijk Programma Circulaire Economie (opvolger van de alliantie werkgelegenheid - leefmilieu) mee bepaald via co-creatie ateliers met de verschillende stakeholders. Ook in Parijs zijn voor het uitstippelen van het beleid eerst collectieve vergaderingen georganiseerd met de verschillende stakeholders om actiemaatregelen te bepalen. Ook het sociale beleid is cruciaal. Het wetgevende werk is belangrijk (bijvoorbeeld via een wet circulaire economie waarmee kan worden ingespeeld op de btw). Bovendien moet het debat onder experts ook een debat onder burgers worden.

Voor een succesvolle uitvoering van het beleid moeten verschillende overheidsinstanties samenwerken, wat ze niet altijd gewoon zijn.

In het Verenigd Koninkrijk wordt veelal ingezet op een beleid in circulaire economie waarbij de belangrijkste rol bij de ondernemingen wordt gelegd.

Een van de uitdagingen is om zichtbaarheid te geven aan circulaire economie zodat daarover een maatschappelijk debat kan georganiseerd worden. Via de bestaande succesvolle projecten dient te worden aangetoond dat circulaire economie werkt in de praktijk.

